

Les últimes lletres

El suc agredolç de la vida

SANTAEULÀLIA, J.N.

Bulbs.

Ed. de la Magrana, Col. Les Ales Esteses, 85.

Barcelona, 1999.

236 pàgines.

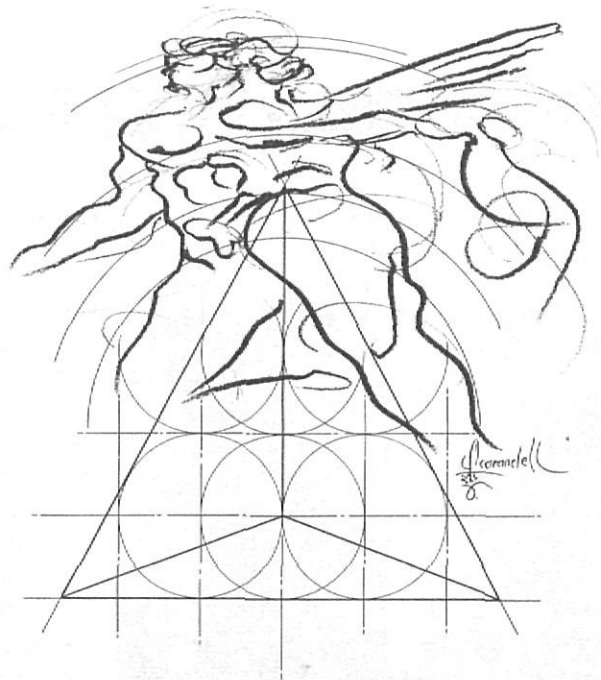
Recollia recentment Isidre Grau en un article al diari *Avui* la següent afirmació de Vargas Llosa: «Una novel·la és dolenta quan no ens convenç de la mentida que ens explica». *Bulbs*, la novel·la objecte d'aquestes línies, és, tot i el seu argument esquemàticament banal, una bella mentida enormement convincent.

El fil argumental no presenta gaire novetats: si no fos perquè el seu desenvolupament és atípic en la seva ambigüitat, podríem parlar gairebé d'una novel·la policíaca. L'Eduard i la Carla formen una parella els fonaments de la qual han estat desgastats pel pas del temps i la rutina; en Víctor i la Míriam són la parella aparentment feliç -tenen una filla- lligada per vin-

cles amistosos i professionals a l'anterior. La desaparició sobtada d'en Víctor i la intervenció de l'inspector Pueyo fan sortir a la llum un entramat d'enveges professionals i complicades relacions. L'Eduard és el narrador, el punt de vista a partir del qual coneixem la història, la consciència que s'explica.

Si ja és difícil provar d'establir la veritat disposant de diverses proves i testimonis, encara ho és més quan tots els fets són narrats per la mateixa persona, i més si es tracta d'un personatge que pot estar implicat en el misteri que cal aclarir. Si tota ficció és una mentida, en el cas que ens ocupa la mentida és doble, per ser ficció i per despertar seriosos dubtes sobre la coincidència entre els fets que fonamenten la trama i la manera com ens són presentats.

Amb tot, i potser gràcies a l'encertada figura del narrador, la mentida és versemblant, real com la vida, i és això el que la fa convincent. La unitat de temps i espai -una tarda de Tots Sants, entre el segon plat d'un dinar de festa i quarts de set, en una casa d'una urbanització a un quart d'hora de la Diagonal-; l'inici *in medias res* i els consegüents *flashbacks* per explicar els fets, aclarir-ne les causes o donar falses pistes; la barreja de pausada descripció i de narració en temps real; l'intuït final, obert i ambigu; el reeixit retrat del narrador, personatge inquiet

tant que a estones ens pot ser simpàtic però que mai amaga els seus costats foscos, són els sòlids fonaments de l'eficaç persuasió. A més, evidentment, de la retòrica.

La disposició i la tria dels mots més escaients, el gust per les descripcions –del jardí, de la natura i la petja que el pas de les estacions hi deixa– són l'adob que ha permès la desclosa d'una flor tan bella, l'humus que ha nodrit les seves arrels. S'ha parlat de novel·la poètica, però trobo més encertat parlar de novel·la de poeta, ja que la relació d'aquesta novel·la amb l'obra poètica de l'autor és força evident. Sovint les descripcions són curtes, sincopades, amb l'estructura de tres unitats sintàctiques que recorden clarament els tres curts versos d'un haikú –gènere poètic japonès tan car a J.N. Santaaulàlia, com a traductor i com a poeta–. Compareu sinó «la línia negra de l'ombra arrossegant-se sobre l'herba, ja se'ns acosta als peus» amb «Sobre els camps foscos / passa un núvol, encara / roent de llum» («Capvespre», *Una ombra a l'herba*). Cal destacar també la presència de coincidències temàtiques, com el gust pels arbres caducs, les fulles mortes, les curculles plenes de veus llunyanes que desperten els records –esmentaré només la col·lecció de curculles de l'Eduard, heretada del seu pare, i aquest haikú de *La llum dins l'aigua*: «M'acosto la curculla a l'orella i escolto les onades perdudes. Recordo, un cop més, la lliçó primordial. / Buidat de tot, / el vell cargol de mar / s'omple de veus», i la de frases contundents que ranegen amb l'aforisme –«La vida és un suc dolç que se'ns escapa. De vegades, amarg» i «Mentre el temps, aquest gos afamat i sense amo, / esgarrapa la terra i rosega les roques...» («Mans», *Una ombra a l'herba*).

Algú pot pensar que un comentari sobre el títol, tan curt i contundent, pot ser la manera més adequada de cloure el meu discurs. Procuraré no decebre'l. Simbolitza la part fosca que tots portem dins, que inconscientment va creixent fins que un dia, per atzar,

.....

esclata? És l'encertada metàfora del procés creador? S'admeten respostes raonades. Però, abans de respondre, us recomano que llegiu aquesta esplèndida novel·la i que, un cop llegida, la deseu en un lloc assequible: no voldria que un extrem sedentarisme us n'impedís la relectura.

Lluís Lucero Comas

Invitació a la reflexió ben literaturitzada

ROCA, MARIA MERCÈ.

Delictes d'amor.

Editorial Planeta.

Barcelona, 2000. 195 pàgines.

Aquesta nova novel·la de Maria Mercè Roca s'articula a partir de la capacitat que demostra l'autora de crear dos nivells de lectura que coexisteixen i es complementen en una obra d'interès, que, com sol passar amb els llibres de Roca, assoleix un notable èxit de vendes. En aquest cas l'autora ha fixat l'atenció en un assumpte que colpeja la societat com pocs: la pederàstia. Per fer-ho, escull la perspectiva més agosarada: la del qui agrideix menors. Des d'aquest punt de vista, el lector coneix retalls autobiogràfics de la vida d'en Narcís, per als seus veïns de Girona un petit empresari exemplar, propietari de diverses sabateries, recentment reconegut amb un premi de la Unió Europea que el considera el millor petit comerciant de l'any. Aquests èxits professionals contrasten amb el fracàs del seu matrimoni, que tanmateix no li ha afectat la imatge pública de triomfador, la qual tan sols mitiga la seva insatisfacció vital, que només pot oblidar tenint relacions sexuals amb nenes. En Narcís pensa que això l'ajudarà a sentir-se més fort per encarar un dia a dia de grisor gironina, de relacions difícils amb l'exdona i els fills, amb la mare i amb la Francina, la darrera dona amb qui ha intentat establir una relació amb cara i ulls.

L'impuls abassegador que mou el protagonista planteja novament una de les grans qüestions ètiques: qui comet delictes, ¿és culpable de perpetrar-los? O és algú incapaç d'actuar correctament? A partir d'aquí es basteix la segona lectura del text: la que presenta un drama humà sovint invisible per la societat i, potser, alimentat per aquesta. És a dir, el llibre planteja si l'estil de vida accelerat i orientat a produir, que suposadament facilita la comunicació però al qual no li importa què es comuni-